

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego, o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności nauczycieli wędrownych gospodarstwa wiejskiego za rok 1897.

Wysoki Sejmie!

W celu rozszerzenia wiedzy rolniczej i poprawy praktyki gospodarczej, pomiędzy ludem włościańskim ustanowił Wysoki Sejm począwszy od r. 1891, instytucję nauczycieli wędrownych gospodarstwa wiejskiego.

W pierwszych sześciu latach kierowano czynnościami zawodowymi nauczycieli wędrownych w ten sposób, że każdy z nich był obowiązany objechać w ciągu roku jak największą ilość poruczonych mu dla działalności zawodowej wiosek i udzielać tam nauki połączonej o ile można z demonstracjami gospodarczymi; nauczyciel wędrowny rozwijając tym sposobem niejako ekstenzywnie swoją działalność zawodową nie przychodził nawet w położenie przekonania się, czyli rzucony przezeń posiew wiedzy rolniczej kiełkuje, wschodzi i czyli jest nadzieja pożądanego plonu. Kierunek wskazany wynikał z intencji skutecznego, a obszernego oddziaływania na poprawę gospodarstw wiejskich w dalekich okolicach pod względem gospodarczym mocno zaniedbanych, a chociaż rezultat usiłowań wędrownych nauczycieli w stosunku do kosztów, jakie Skarb krajowy na tę instytucjęłożył musimy nazwać nader skromnym, to przecież nie da się zaprzeczyć, że nauczyciele wędrowni zdołali zaprowadzić w sposobie zagospodarowania sadyb włościańskich niejedną korzystną zmianę. Rezultat, jaki nauczyciele wędrowni osiągnęli był zawsze zawisłym od poziomu umysłowego ludności wiejskiej, dla której pouczenie było przeznaczanem, a bywał każdą razą dodatniejszym, jeżeli nauczyciel swoją naukę z praktycznymi doświadczeniami dobrze łączyć umiał.

Wydział krajowy zebrał z pierwszego okresu istnienia wędrownych nauczycieli pewien zasób spostrzeżeń, zestawionych już w Sprawozdaniu za rok 1896, które również wskazują na to, że nauka wędrowna w okolicach o niskim poziomie najslabszych wyników dostarczała, a bywała w tych wypadkach skuteczniejszą, gdzie umysły pobudzone przeświadczeniem o potrzebie poprawy gospodarstwa rolnego szukały niejako u wędrownego nauczyciela fachowej porady. Dalej doszedł Wydział krajowy do przekonania, że sama nauka teoretyczna, bez praktycznej strony dla ludności wiejskiej nie przedstawia znaczniejszej korzyści. Nareszcie spostrzeżono i to, że nauka wędrowna uprawiana przez nauczyciela ekstenzywnie z dążnością wygłaszania pouczeń w jak największej ilości wiosek nie daje dobrych rezultatów. To też już od roku 1895 dążył Wydział krajowy po myśli zrobionych doświadczeń do zreformowania nauki wędrownej a wedle Sprawozdania za rok 1897 stanął Wydział krajowy na stanowisku, że wędrownych nauczycieli stanowczo

w takich okolicach używać należy, gdzie ludność pod względem intelektualnego wykształcenia tak dalece postąpiła, że z tych pouczeń i rad korzystać potrafi.

Następnie przyjął Wydział krajowy jako normę, że działalność wędrownego nauczyciela powinna być skierowaną do pewnego ściśle ograniczonego okręgu i to w ten sposób, aby nauczyciel wędrowny był w położeniu obznajomienia się dokładnego z warunkami gospodarczymi okolicy swej pieczy poruczonej, przez co mógłby się stać z czasem doradcą, instruktorem w swoim okręgu. Wychodząc z tego założenia rozdzielał Wydział krajowy poszczególnym nauczycielom poszczególne powiaty polityczne, starając się połączyć w zestawianych grupach okolice kraju, które podobne właściwości gospodarcze posiadały.

Wedle Sprawozdania za rok 1896, zaprowadził był Wydział krajowy dla kontroli działalności nauczycieli wędrownych dziennik czynności i tygodniowe zawiadomienia Wydziału krajowego o planie wędrowki, a oprócz tego instytucję delegatów ustanowionych z ramienia rad powiatowych, w celu popierania i kontrolowania nauki wędrownej.

Komisya gospodarstwa krajowego z uznaniem wita te zaprowadzenia Wydziału krajowego w przekonaniu, że instytucja delegatów, oparta o Radę powiatową, wyrobi czynnik lokalny, który w istocie z jednej strony popierać będzie działalność wędrownych nauczycieli, a z drugiej strony dodawać im bodźca w dobrym kierunku i nie dopuści, aby nauczyciel wędrowny, nie mający dostatecznego zasobu poczucia obowiązku, zaczynał i kończył swą działalność naukową na pewnych do celu nie prowadzących szablonach i na sporządzaniu wykazu, że w pewnej miejscowości o pewnym przedmiocie nauki udzielił. Tutaj przychodzi zauważyć, że z dołączonych do Sprawozdania za rok 1897 wykazów wynika, że nauczyciele wędrowni w ciągu całego roku następne ilości pouczeń udzieliли a mianowicie: Wiśniewski 64, Gurski 93, Mielecki 77, a Traczewski 73 pouczeń.

Chociaż z rzeczonych wykazów nie da się powziąć, ile czasu na powyższe pouczenia i na przedsięwzięcie podróży było niezbędnie potrzebnem, przecież twierdzenie jest blizkiem prawdy, że dałoby się nauczycieli do wydatniejszej pracy zawodowej pobudzić, niżeli ta, którą faktycznie spełniali. A chociaż czas od wprowadzenia instytucji delegatów jest zanadto krótkim do osiągnięcia i wykazania korzyści z jej istnienia, komisya gospodarstwa krajowego mniema, że wędrowna nauka pod kontrolą delegatów Rad powiatowych chociażby nie zbyt szybko, ale statecznie rozwijać się mogła.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża również zdanie i przekonanie, że nauczyciele wędrowni w okresie zimowym pouczeń w izbach szkolnych udzielać by powinni, tudzież że byłoby pożądanem, aby nauczyciele wędrowni utrzymywali kontakt i wspierali działalność tych nauczycieli ludowych, którzy kursa rolnicze ukończyli. Wydział krajowy oparty o doświadczenie, że nauczyciel wędrowny ilekroć działał przy swoich pouczeniach instrukcyjnie, kiedy zastosowywał praktykę, rozdawał włościanom nasiona, osiągał jak najkorzystniejsze wyniki swej działalności, dąży do rozwoju instytucji w kierunku praktycznym, a uznając potrzebę środków demonstracyjnych, wstawił na ten cel w preliminarzu na rok 1897 kwotę 600 złr. a w r. 1898 kwotę 800 zł. a. w.

Komisya gospodarstwa krajowego wyrażając uznanie dla intencji Wydziału krajowego nadawania praktycznego kierunku nauce wędrownej, nadmienienia, że w danych okolicznościach uważałaby za pożądane, ażeby nauczyciel wędrowny w okręgu swojego działania zakładał i obserwował próbne kultury nasion mącznych, traw a w danych okolicznościach i roślin okopowych.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża również życzenie, żeby w razie możności jeden z wędrownych nauczycieli z odpowiednią kwalifikacją został zatrudnionym w okolicach podgórskich i górskich, nadających się najwłaściwiej do hodowli bydła. Wysoki Sejm wyrażał wielokrotnie opinię, zgodną z faktycznymi potrzebami rolnictwa krajowego, jak wielką przywiązuje wagę do rozwoju hodowli bydła. Znane są znaczne ofiary, jakie skarb krajowy na cele hodowlane ponosi, a zaprzeczyć się nie da, że usiłowanie dzisiejszej akcji hodowlanej zaopatrzenia dobrymi rozplodnikami zapotrzebowania producentów, to tylko jeden z licznych środków, prowadzących do podniesienia hodowli bydła. Pierwszym warunkiem do osiągnięcia w tej mierze pożądanego celu jest przysposobienie niezbędnej dla bydła karmy i to w ilości i jakości potrzebnej tak na sezon letni, jako i zimowy. Tymczasem jest powszechnie wiadomem, że tak duża część kraju naszego, to jest góry i podgórze ze względu na właściwości gleby i stan klimatu nie sposobne do uprawy ziarna, są pod względem produkcji pasz w najznaczniejszej części tak nieporadnie traktowane, że z natury rzeczy wskazana w tych okolicach hodowla bydła rozwijać

się nie może. Przestrzeń kraju, któraby przy odpowiednim zagospodarowaniu w kierunku pastewnym mogła się stać źródłem bogactwa, nie daje nic, jak tylko ujemne wyniki i to tak na obszarze dworskim jako też i na obszarze włościańskim. Już dzisiaj nędza rolnicza w tej części kraju wynikająca z niewłaściwego sposobu zagospodarowania, jest wielką i zapytać by się wypadało, dokąd się zajdzie, jeżeli się tych gospodarstw na lepsze tory nie skieruje.

Działają wprawdzie w powyższym kierunku dwaj instruktorowie hodowli bydła, jednak pole działalności jest tak szerokie, że siły dwóch ludzi tylko na małą część kraju wystarczyć mogą.

Komisya gospodarstwa krajowego uważa tedy, że byłoby wskazanem wesprzeć usiłowania instruktorów hodowli bydła i przeznaczyć o ile możności jednego z nauczycieli wędrownych w tę okolicę kraju, zrobić na razie próbę, czyliby jego działalność nie potrafiła rozwinąć gospodarstwa pastewnego, a gdyby próba pomyślny dała wynik, możnaby w obranym kierunku dalej postąpić.

Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucję:

Sejm przyjmuje Sprawozdanie Wydziału krajowego, o czynnościach krajowych wędrownych nauczycieli za rok 1897 do zatwierdzającej wiadomości.

We Lwowie, dnia 19. stycznia 1898.

Przewodniczący :

Gorayski.

Sprawozdawca :

Kraiński.

